

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ • УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ У УЖИЦУ

ЗБОРНИК РАДОВА

Година 16 •

Број 15 •

Децембар 2013 •

UNIVERSITY OF KRAGUJEVAC • THE TEACHER-TRAINING FACULTY OF UZICE

COMPILATION OF WORKS

VOLUME 16 • NUMBER 15 • DECEMBER 2013

Универзитет у Крагујевцу • Учитељски факултет у Ужицу
ЗБОРНИК РАДОВА 15

За издавача

Др Радмила Николић

Уредник

Др Радмила Николић

Редакција

Проф. др Драго Бранковић,
Универзитет у Бања Луци,
Филозофски факултет, Бања Лука,
Проф. др Данијела Василијевић,
Универзитет у Крагујевцу,
Учитељски факултет у Ужицу,
Проф. др Мирко Дејић, Универзитет
у Београду, Учитељски факултет у
Београду, Проф. др Драгољуб Зорић,
Универзитет у Крагујевцу,
Учитељски факултет у Ужицу,
Проф. др Љупчо Кеверески,
Универзитет „Св. Климент
Охридски“, Педагошки факултет,
Битола, Македонија, Проф. др
Миленко Кундачина, Универзитет у
Крагујевцу, Учитељски факултет у
Ужицу, Проф. др Снежана
Маринковић, Универзитет у
Крагујевцу, Учитељски факултет у
Ужицу,

Prof. dr Milan Matijević, Sveučilište u
Zagrebu, Učiteljski fakultet u Zagrebu,
Hrvatska, Проф. др Миомир
Милинковић, Универзитет у
Крагујевцу, Учитељски факултет у
Ужицу, Проф. др Видан Николић,
Универзитет у Крагујевцу,
Учитељски факултет у Ужицу, Prof.
dr Petar Sotirov, Uniwersytet „Marii
Cuire-Sklodowskiej“, Lublin, Poljska,
Проф. др Милован Стаматовић,
Универзитет у Крагујевцу,
Учитељски факултет у Ужицу, Доц.
мр Данијела Судзиловски,
Универзитет у Крагујевцу,
Учитељски факултет у Ужицу, Prof.
dr Eva Szoradova, Universitet
„Konstantin Filozof“, Pedagoški
fakultet, Nitra, Slovačka, Prof. dr Mara
Cotič, Univerza na Primorskem,
Pedagoška fakulteta, Koper, Slovenija

Рецензенти

Проф. др Миленко Кундачина, Универзитет у Крагујевцу, Учитељски факултет у
Ужицу, Проф. др Снежана Маринковић, Универзитет у Крагујевцу, Учитељски
факултет у Ужицу, Проф. др Миомир Милинковић, Универзитет у Крагујевцу,
Учитељски факултет у Ужицу, Проф. др Драгољуб Зорић, Универзитет у Крагујевцу,
Учитељски факултет у Ужицу, Доц. др Жана Бојовић, Универзитет у Крагујевцу,
Учитељски факултет у Ужицу, Доц. др Јелена Стаматовић, Универзитет у
Крагујевцу, Учитељски факултет у Ужицу, Доц. мр Данијела Сузиловски
Универзитет у Крагујевцу, Учитељски факултет у Ужицу

Лектор

Мр Љиљана Костић

Преводиоци

Мр Гордана Љубичић (енглески језик)

Мр Светлана Терзић (руски језик)

Компјутерски слаг

РЦ Учитељског факултета у Ужицу

Издавач

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ У УЖИЦУ

Трг Светог Саве 36, 31000 Ужице

Штампа

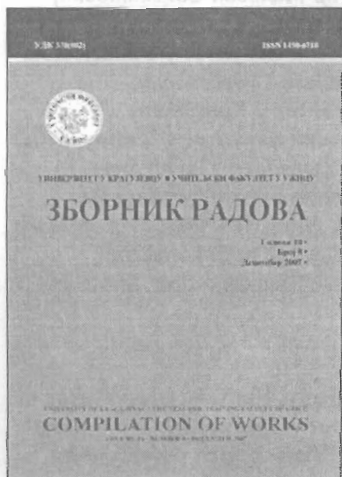
„Братис“ – Ужице

Тираж

200 примерака

Ужице, 2013.

Издаје једанпут годишње

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
378(082)

ЗБОРНИК радова / Универзитет у
Крагујевцу. Учитељски факултет у Ужицу =
Compilation of Works / University of
Kragujevac. The Teacher-Training Faculty of
Uzič; главни и одговорни уредник Радмила
Николић. – 2013, бр. 15 – Ужице :
Учитељски факултет, 2013 – (Ужице: Братис).
– 24 см

Годишње.

ISSN 1450-6718 = Зборник радова –
Универзитет у Крагујевцу. Учитељски
факултет Ужице

COBISS.SR-ID 146220551

Одлуком Матичног научног одбора за друштвене науке од 29. маја 2007. год.,
Зборник радова Учитељског факултета у Ужицу, почев од бр. 7, сврстан је у
категорију М-52.

Проф. др Снежана Маринковић
Универзитет у Крагујевцу, Учитељски факултет у Ужицу

ВИЂЕЊЕ ДЕТЕТА И ДЕТИЊСТВА ИЗ УГЛА НАРОДНЕ ПЕДАГОГИЈЕ*

Апстракт: У овом раду се говори о виђењу детета и детињства из угла народне (фолк) педагогије. Рад је имао два циља: (1) први, да на основу народних пословица анализира и интерпретира архетипско, народно виђење детета и детињства у области односа заједнице према деци, односу заједнице према мушкој и женској деци, положају деце у друштву и породици, пожељним особинама детета, васпитању деце, развоју и развојним аспектима; и (2) други циљ овог рада је да дођемо до психолошких особина људи, њихових карактерних особина и темперамента у Србији из прошлог времена. Ове податке добили смо захваљујући капиталном делу Јована Цвијића *Балканско полуострво и јужнословенске земље*. Занимало нас је шта су биле регионалне, етничке, миграцијске и географске карактеристике људи тога времена и шта су били референтни модели понашања према деци тога времена.

Кључне речи: *дете, детињство, народна педагогија, социјализација, антропоегеографија.*

Изучавање природе васпитања и образовања захтева разумевање бројних проблема у вези са различитим концепцијама васпитања и образовања. Овај рад полази од тврдње да се свака васпитна концепција заснива на темељу једне одређене културе. Култура, прецизно речено корени културе, јесу у прошлости. Они су наше наследство, самим тим ми смо део ње. Друго питање које постављамо је да ли су васпитање и образовање ограничени само на учионицу и школу? Овај рад васпитање и образовање посматра у брунеровском смислу – „Школовање је само мали део тога како култура уводи младе у тајне својих канона“ (Брунер 1996: 9). Уколико бисмо појмовно прецизно дефинисали цео процес кроз који „култура уводи младе у тајне својих канона“, онда би тај појам био одсликан у речи *социјализација*. Зашто?

* Рад је настао у оквиру пројекта *Настава и учење: проблеми, циљеви и перспективе*, бр. 179026, чији је носилац Учитељски факултет у Ужицу, а који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

За разлику од појма васпитања који подразумева свесну, намерну, интенционалну активност помоћу које друштво тежи да се индивидуи свесно, намерно усаде жељене особине, социјализација поред свега онога што чини васпитање укључује и ненамерне, спонтане утицаје захваљујући којима се дете уводи у културу (Кон, 1991). У литератури и пракси имамо различите примере поимања социјализације и васпитања. На пример, у САД је индивидуализам био наглашен и најутицајнији социјализацијски чиниоци били су породица и вршњаци, а у бившем СССР нагласак је био на колективизму и најзначајнији фактори социјализације су биле институције – вртићи и школе (Бронфенбрер, 1976). Образовање је усмерено васпитање, тј. процес преношења културних вредности и знања са поколења на поколење. „Историја није ништа друго до стална смена поколења, од којих свако користи средства, капитал и производне снаге које су му пренела сва претходна поколења; услед тога, дато поколење, с једне стране, наставља наслеђену делатност у сасвим измењеним условима, а с друге стране – мења старе услове помоћу потпуно промењене делатности“ (Маркс и Енгелс, 1964).

Циљ овога рада је да сагледа дете и детињство кроз културно-историјски приступ, из угла фолк педагогије (преко анализе народних пословица које је сакупио Вук Караџић и студије Жарка Требјешанина *Представа о детету у српској култури*) и кроз перспективу антропогеографије (студија *Балканско полуострво* Јована Цвијића). Образовање је „сложен процес уклапања културе у потребе својих припадника те уклапања њезиних припадника и њихових начина учења у потребе њихове културе“ (Брунер 1996: 55). Пре него пређемо на анализу нашег културног наслеђа које је акумулирано у народним пословицама, рећи ћемо нешто о фолк педагогији.

Свакодневним реакцијама наставника у окружењу учионице, када је у питању васпитање и образовање деце, чешће управљају њихове сопствене интуитивне теорије него научне теорије и истраживања. Многи лаици, овде мислимо на људе који се не баве професионално васпитањем и образовањем деце, интуитивно, сигурно и доследно спроводе своје васпитне теорије, мада вероватно не би умели да вербализују своје педагошке теорије. Такође, људи који се професионално баве теоријом и праксом васпитања и образовања деце имају своју имплицитну теорију васпитања која је видљива у ситуацијама када би, на пример, требало да причувају неко дете. У таквој ситуацији могуће је видети каква су скривена уверења о деци и њиховом васпитавању и образовању: каква су деца, како се с њима поступа, како особа чита и тумачи сигнале које јој упућује дете, како решава ситуацију кад дете плаче и слично (Антић, 2010). Сам језик народне психологије или народне епистемиологије користи термине „мислим“, „верујем“ или „намеравам“ као најпогодније описе да објаснимо како неко понашање има смисла за нас, без икаквог увида да ли је то тачно. Извесно је, да су наше мисли, веровања и намере видљиве у нашем понашању (Meadows, 2006). Све личне, имплицитне, интуитивне педагогије спадају у домен фолк педагогије. Нужно је њено познавање уколико желимо афирмацију или реконструкције исте. Уклапање у културни контекст не значи само пуку асимилацију те културе већ и анализу садржаја, процедура, истина и заблуда које потичу из културе. Важно је подста-

